

Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Σύγχρονη πραγματικότητα και προοπτικές

Ζήκος Νικόλαος
nzikoschem@yahoo.gr
PhD, Δ.Ε.

Περίληψη

Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εκπροσωπείται κυρίως από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) δημόσια και ιδιωτικά, τα οποία υφίσταται στον συγκεκριμένο χώρο σχεδόν τριάντα χρόνια. Κύριος τους στόχος είναι η βασική κατάρτιση των σπουδαστών (η πλειοψηφία των οποίων είναι ενήλικες), μέσα από μια μεγάλη ποικιλία ειδικοτήτων που αυτά παρέχουν και στη συνέχεια η ομαλή τους μετάβαση στην αγορά εργασίας. Στο συγκεκριμένο άρθρο γίνεται αρχικά μια βιβλιογραφική κυρίως ανασκόπηση στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (θεσμικό πλαίσιο, τομείς – ειδικότητες, τάξη μαθητείας, πιστοποίηση Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.) και στη συνέχεια προτείνεται μια σειρά δράσεων οι οποίες έχουν ως κύριο στόχο την ενίσχυση του συγκεκριμένου τομέα της εκπαίδευσης.

Λέξεις κλειδιά: Ι.Ε.Κ., Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Αγορά Εργασίας.

Abstract

Post-secondary education in the Greek educational system is mainly represented by the Public and Private Institutes of Vocational Training (I.E.K.), which have been in the field for almost thirty years. Their main objective is basic training for students (the majority of whom are adults), through a wide range of specializations that they provide and then their smooth transition to the labor market. In this article, a bibliographic, mainly, review of post-secondary education (institutional framework, fields - specialties, apprenticeship class, E.O.P.P.E.P. certification) is initially made, and then a series of actions are proposed which aim to strengthen the specific field of education.

Keywords: V.T.I., Post-Secondary Education, Labor Market.

1. Εισαγωγή

Κύριο χαρακτηριστικό της ελληνικής οικογένειας και κατ' επέκταση της κοινωνίας ήταν και είναι η ζήτηση για γενική εκπαίδευση και σπουδές πανεπιστημιακού επιπέδου. Η επαγγελματική εκπαίδευση δεν είχε υψηλή ζήτηση, σε αντίθεση με άλλα ευρωπαϊκά κράτη. μεταξύ των μαθητών. Πολλές φορές θεωρούνταν λύση ανάγκης κυρίως για μαθητές με χαμηλές επιδόσεις ή προσδοκίες με αποτέλεσμα οι επαγγελματικές σχολές είναι κατά κάποιο τρόπο "στιγματισμένες". Με αυτόν τον τρόπο μειώθηκε το επίπεδο ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης, καθώς δεν είχε προβληθεί στην ελληνική κοινωνία σωστά (Hanushek et al., 2008). Οι στατιστικές δείχνουν ότι πάνω από το 70% των μαθητών επιλέγουν τη γενική εκπαίδευση και συνεχώς ενισχύεται η προκατάληψη όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση (Ιωαννίδου & Σταύρου 2013).

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με την Α.Δ.Ι.Π. (Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση) η Ελλάδα συνεχίζει να σημειώνει συνεχή αύξηση στο ποσοστό του πληθυσμού το οποίο έχει ανώτατη εκπαίδευση στις ηλικίες από 25 έως 34 έτη. Το 2016 το ποσοστό ανήλθε στο 41% και η χώρα μας μαζί με τις Ισπανία, Φινλανδία και Εσθονία, βρίσκονται ελάχιστα πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ο οποίος κυμαίνεται περίπου στο 40%. Σε σύνολο 28 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα, με ποσοστό 6,58%, κατέχει την υψηλότερη θέση όσον αφορά

την αναλογία φοιτητών σε σχέση με το γενικό σύνολο του πληθυσμού και βρίσκεται πολύ πιο πάνω σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (3,84%).

Δυστυχώς όμως η χώρα μας, σε αντίθεση με τα προηγούμενα, συμπεριλαμβάνεται στις χώρες με υψηλά ποσοστά ανεργίας σε νέους ηλικίας 25-34 ετών. Το χρονικό διάστημα 2000 - 2016, η ανεργία στην Ελλάδα αυξήθηκε πάνω από 10 ποσοστιαίες μονάδες, δηλαδή από 13,7% το 2000, σε 28% το 2016, σε αντίθεση με το σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ, όπου η ανεργία αυξήθηκε μόλις κατά 1,4%, δηλαδή από 5,2% το 2000, σε 6,6% το 2016. Συμπερασματικά η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (28%) στους πτυχιούχους ΑΕΙ (25-34) σε σχέση με τις χώρες του ΟΟΣΑ γεγονός που ίσως σχετίζεται με τη διαχρονικά περιορισμένη ζήτηση υψηλής εκπαίδευσης προσωπικού στην Ελλάδα φαινόμενο πιο έντονο μετά την πρόσφατη οικονομική κρίση (Α.Δ.Ι.Π., 2018)

2. Επαγγελματική Εκπαίδευση

Κατά τη διάρκεια του εικοστού και εικοστού πρώτου αιώνα παρατηρείται αυξανόμενος ρυθμός αλλαγών στους περισσότερους τομείς της βιομηχανίας, της οικονομίας, της οικογένειας και της κοινωνίας. Αυτές οι αλλαγές φυσικά επηρεάζουν την εκπαίδευση επαγγελματική και γενική μέσω πολλών τρόπων. Η όλη κατάσταση είναι πολύ ασταθής και είναι προφανής από οποιονδήποτε εξωτερικό παρατηρητή ειδικότερα στην Ελλάδα (Needs Analysis for Greece, 2015). Οι επαγγελματικές σχολές μπορούν να γίνουν πιο ελκυστικές για τους μαθητές και δεν πρέπει να περιλαμβάνουν αρνητικά στερεότυπα. Γενικά, η ίδια η ελληνική κοινωνία πρέπει να καταλάβει ότι μερικές φορές οι προοπτικές εύρεσης εργασίας είναι καλύτερες για τα άτομα με τεχνικά προσόντα - πτυχία (CEDEFOP, 2014). Και δεν πρέπει να παραλείψουμε το γεγονός ότι η επαγγελματική εκπαίδευση έχει κάποιες διαφορές και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε σύγκριση με τη γενική εκπαίδευση. και δυστυχώς έχει αναπτυχθεί κυρίως μέσω ξένων επιρροών, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τις τάσεις άλλων χωρών (Patiniotis & Stavroulakis, 1997).

Στην ελληνική πραγματικότητα στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η επαγγελματική εκπαίδευση επεκτάθηκε και σε μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο, με τη δημιουργία των πρώτων (δημόσιων ή ιδιωτικών) Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.). Πρωταρχικός στόχος ήταν ο θεσμός των Ι.Ε.Κ. να έχει μεγάλη ευελιξία στις συχνές αλλαγές που παρατηρούνται στην αγορά εργασίας, γεγονός που επιτυγχάνεται με τη δημιουργία νέων ειδικοτήτων, οι οποίες μπορούν να τροποποιούνται – αναμορφώνονται κάθε χρόνο (Ιωαννίδου & Σταύρου 2013).

Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κυπριακής Δημοκρατίας, το οποίο παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με το αντίστοιχο ελληνικό, υπάρχει αντίστοιχη βαθμίδα εκπαίδευσης τα Μεταλυκειακά Ινστιτούτα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης τα οποία προσφέρουν προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, δυο ετών, σε αναπτυσσόμενους τομείς, παρέχοντας στους πολίτες την ευκαιρία απόκτησης, βελτίωσης ή αναβάθμισης των επαγγελματικών τους προσόντων και δεξιοτήτων. Σκοπός τους είναι η προσφορά σύγχρονων προγραμμάτων σπουδών, τα οποία χαρακτηρίζονται από μεγάλη ευελιξία και προσαρμοστικότητα προς τις ραγδαία επιτελούμενες αλλαγές στην απασχόληση, την οικονομία, τα επαγγέλματα και το περιεχόμενο των επαγγελμάτων και μεταβάλλονται ανάλογα με τη ζήτηση, τις ανάγκες της αγοράς εργασίας (http://www.moec.gov.cy/mtee/mieek_genikes_plirofories.html).

Σε σχέση με τη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και πάντα όσον αφορά την ελληνική βιβλιογραφία παρατηρείται έλλειψη επιστημονικών άρθρων, ενώ αντίθετα υπάρχει πληθώρα για την εκπαίδευση ενηλίκων σε όλες τις άλλες μορφές της (Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, Σχολές Γονέων κ.α.). Στα Ι.Ε.Κ. τα οποία αποτελούν μέρος της τυπικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης φοιτούν ενήλικες με εξαίρεση συγκεκριμένες ειδικότητες που δέχονται και αποφοίτους γυμνασίου.

Βέβαια σε σχέση με την εκπαίδευση ενηλίκων, η ανάγκη σε ευρωπαϊκό επίπεδο για συνεχιζόμενη εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση με σκοπό την επικαιροποίηση των γνώσεων αυτών, ώθησε τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν νέες πολιτικές στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων. Στην Ελλάδα αρμόδιο ίδρυμα για την προσπάθεια αυτή είναι το Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ. «Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης» που έχει ως σκοπό του την υλοποίηση δράσεων για τη Δια Βίου Μάθηση με έμφαση τη στήριξη των νέων στην εκπαιδευτική και επαγγελματική τους διαδρομή (Νόμος Υπ' Αριθ. 4115).

3. Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση συσχετίζεται κυρίως με τα Δημόσια Ι.Ε.Κ. του Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ. και του Ο.Α.Ε.Δ. στα οποία υπάρχει μεγάλη ποικιλία ειδικοτήτων. Όσον αφορά τα Ι.Ε.Κ. του Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ. για το έτος κατάρτισης 2017-2018 λειτούργησαν 129 συνολικά που πρόσφεραν μεγάλη ποικιλία ειδικοτήτων (Ειδικότητες Δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης 2017Β) και για τα αντίστοιχα Ι.Ε.Κ. εποπτευόμενα από τον Ο.Α.Ε.Δ. για το ίδιο έτος συνολικά λειτούργησαν 30 με μια επίσης αντίστοιχη ποικιλία ειδικοτήτων (Προκήρυξη Ειδικοτήτων για την Πρόσληψη Ωρομίσθιου Εκπαιδευτικού Προσωπικού στα Ι.Ε.Κ του Ο.Α.Ε.Δ 2017-2018).

Επιπλέον υπάρχουν τα αντίστοιχα του Υπουργείου Τουρισμού στα οποία οι ειδικότητες σχετίζονται κυρίως με τον κλάδο του τουρισμού και για το έτος 2017-2018 οι προσφερόμενες ήταν οι Τεχνικός Τουριστικών Μονάδων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας (Υπηρεσία υποδοχής -Υπηρεσία ορόφων - Εμπορευματογνωσία), Τεχνικός Μαγειρικής Τέχνης - Αρχιμάγειρας (chef) και Τεχνικός Αρτοποιός- Ζαχαροπλαστικής (Προκήρυξη Εισαγωγής καταρτιζομένων στα Ι.Ε.Κ. του Υπουργείου Τουρισμού για το έτος κατάρτισης 2018-2019).

Πρέπει επίσης να αναφέρουμε και τα Ι.Ε.Κ. του Ε.Κ.Α.Β. στα οποία όμως προσφέρεται κάθε χρόνο μια συγκεκριμένη ειδικότητα του Διασώστη – Πλήρωμα Ασθενοφόρου και τα οποία λειτουργούν αποκλειστικά στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Τέλος τα Ι.Ε.Κ. του Υπουργείου Υγείας τα οποία αποτελούν παράρτημα του αντίστοιχου Δημοσίου Νοσοκομείου στο οποίο λειτουργούν και τελούν υπό την εποπτεία και τον έλεγχο του Υπουργείου (φεκ 2049, Αριθμ. Γ4α/ΓΠ. 55004/15). Για το έτος κατάρτισης 2017-2018 λειτούργησαν 45 Ι.Ε.Κ. σε αντίστοιχα γενικά νοσοκομεία με κύρια ειδικότητα του βοηθού νοσηλεύτη (Γενικής Νοσηλείας, Τραυματολογίας, Χειρουργείου, ΜΕΘ, Ατόμων με Ειδικές Παθήσεις).

Πέρα από τα Δημόσια Ι.Ε.Κ. υπάρχουν και τα ιδιωτικά (Ι.Ι.Ε.Κ.) τα οποία έχουν επίσης ως κύριο σκοπό την παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους Λυκείου (Γενικού και ΕΠΑ.Λ.) αλλά και Γυμνασίου προσφέροντας τις αντίστοιχες ειδικότητες με τα δημόσια, διέπονται από το ίδιο πλαίσιο σπουδών και εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας.

Στο τέλος Αυγούστου με την έναρξη του νέου σχολικού έτους κατάρτισης ανακοινώνονται από το Υπουργείο Έρευνας Παιδείας και Θρησκευμάτων και το Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ. οι αντίστοιχες ειδικότητες, οι οποίες κατανέμονται στα Δ.Ι.Ε.Κ. της Ελλάδος. Η επιλογή των σπουδαστών σε αυτές γίνεται με βάση το βαθμό του απολυτηρίου τους, την εργασιακή τους εμπειρία, αλλά και κοινωνικά κριτήρια.

Μετά από επιτυχή διετή φοίτηση (4 εξάμηνα) σε αυτά οι σπουδαστές λαμβάνουν βεβαίωση επαγγελματικής κατάρτισης, που τους δίνει τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε Εξετάσεις Πιστοποίησης Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης που διοργανώνει ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.) οι οποίες συνήθως διενεργούνται το Νοέμβριο και περιλαμβάνουν θεωρητική και πρακτική δοκιμασία. Με επιτυχή εξέταση οι υποψήφιοι οδηγούνται στην απόκτηση Διπλώματος Επαγγελματικής Κατάρτισης, επιπέδου μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής κατάρτισης, το οποίο είναι αναγνωρισμένο, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Π.Δ. 231/29-7-98). Πιο συγκεκριμένα το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων κατατάσσει τους τίτλους σπουδών που αποκτώνται στη χώρα σε 8

Επίπεδα. Το Δίπλωμα Επαγγελματικής Ειδικότητας, Εκπαίδευσης και Κατάρτισης που χορηγείται στους αποφοίτους ΙΕΚ μετά από πιστοποίηση, αντιστοιχεί στο 5^ο από τα 8 επίπεδα και πιο συγκεκριμένα δηλαδή σε πτυχίο Επαγγελματικής Ειδικότητας Εκπαίδευσης και Κατάρτισης που χορηγείται στους αποφοίτους της Τάξης Μαθητείας των ΕΠΑ.Λ. μετά από πιστοποίηση.

Πρέπει να τονιστεί ότι τα προγράμματα σπουδών που παρέχονται από τα Ι.Ε.Κ. δύνανται να συνδέουν τα μαθησιακά αποτελέσματα των σπουδαστών με αντίστοιχες Πιστωτικές Μονάδες. Η απόδοση των πιστωτικών μονάδων επιτρέπει τόσο την αντιστοίχιση των αποκτούμενων προσόντων και την ισοτιμία των τίτλων σπουδών, όσο και την κινητικότητα μεταξύ διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων και των διαφόρων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε. C 155/02 της 8.7.2009).

4. Ειδικότητες - Σπουδαστές

Οι ειδικότητες που παρέχονται από τα δημόσια Ι.Ε.Κ., πρέπει να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και να προσαρμόζονται άμεσα σε αλλαγές. Γνωρίζοντας ότι από τους κύριους πυλώνες της ελληνικής οικονομίας είναι η γεωργική παραγωγή, ο τουρισμός και η ναυτιλία πρέπει κάποιες από τις ειδικότητες να συσχετίζονται με τους τομείς αυτούς. Επίσης θα πρέπει να γίνει με προσεκτικό τρόπο και η γεωγραφική κατανομή των ειδικοτήτων με βάση πάντα τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, αλλά και το ιδιαίτερο γεωγραφικό ανάγλυφο της Ελλάδας (ορεινές απομονωμένες περιοχές και ακριτικά νησιά).

Παράλληλα θα ήταν σκόπιμο η ανακοίνωση των ειδικοτήτων να γίνεται στη λήξη του προηγούμενου έτους κατάρτισης (τέλος Ιουνίου). Με το συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα οι σπουδαστές θα γνωρίζουν έγκαιρα τις ειδικότητες που θα λειτουργήσουν (ιδιαίτερα σημαντική πληροφορία κυρίως για τους σπουδαστές της επαρχίας). Παράλληλα η διεύθυνση του κάθε Ι.Ε.Κ. θα έχει τη δυνατότητα να ενημερώσει νωρίτερα τους υποψήφιους σπουδαστές και να προχωρήσει στον προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου (συγκρότηση τμημάτων και επιλογή εκπαιδευτών) του επόμενου έτους πιο ομαλά. Δεν πρέπει να λησμονούμε το γεγονός ότι στο τέλος Ιουνίου ανακοινώνονται παράλληλα και οι βαθμοί των συμμετεχόντων μαθητών στις πανελλήνιες εξετάσεις με ορισμένους από αυτούς να συνεχίζουν τις σπουδές τους στα Ι.Ε.Κ. Βέβαια το κομβικό σημείο για την επιλογή τους αποτελεί η ανακοίνωση των βάσεων των σχολών συνήθως στα τέλη Αυγούστου.

5. Πρακτική άσκηση - Μαθητεία

Οι σπουδαστές των Ι.Ε.Κ. παράλληλα με τη φοίτησή τους πραγματοποιούν πρακτική άσκηση είτε παράλληλα με τις σπουδές τους στο Γ΄ ή Δ΄ εξάμηνο σπουδών (κάτι το οποίο γίνεται από την πλειοψηφία των σπουδαστών), είτε και μετά την ολοκλήρωση του Δ΄ εξαμήνου σπουδών τους.

Σε αντιστοιχία με τα ΕΠΑ.Λ. όπου από το σχολικό έτος 2017-2018 εφαρμόστηκαν για ορισμένες ειδικότητες πιλοτικά προγράμματα σπουδών (διάρκειας ενός έτους) για το Προπαρασκευαστικό Πρόγραμμα Πιστοποίησης Αποφοίτων του Μεταλυκειακού έτους - Τάξης Μαθητείας (εκπαιδευτικό σύστημα στο οποίο ο μαθησιακός χρόνος εναλλάσσεται μεταξύ χώρου εργασίας αλλά και δομής κατάρτισης), θα μπορούσε να εφαρμοστεί η αντίστοιχη πρακτική και στα Ι.Ε.Κ. αναμορφώνοντας το πλαίσιο της πρακτικής άσκησης, ώστε να επιτραπεί στους μαθητές να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους, και στη συνέχεια να ενταχθούν πιο ομαλά στην αγορά εργασίας.

6. Μελλοντικές προοπτικές

Αρχικά οι προσφερόμενες ειδικότητες και τα αντίστοιχα προγράμματα σπουδών των Ι.Ε.Κ., κυρίως στην επαρχία που δεν υπάρχει η δυνατότητα για λειτουργία μεγάλου αριθμού ειδικοτήτων, πρέπει να έχουν καθοριστεί σε συνεργασία πάντα με τους παραγωγικούς φορείς, τις επαγγελματικές

οργανώσεις και τις επιχειρήσεις σε τοπικό αλλά και παράλληλα περιφερειακό επίπεδο. Απαιτείται βέβαια για να επιτευχθεί τέτοιο σχέδιο μεγάλη έρευνα σε βάθος χρόνου. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί παράλληλα σε σημαντικό βαθμό αναπροσανατολισμός της λυκειακής εκπαίδευσης προς την τεχνική εκπαίδευση η οποία συγκεντρώνει σήμερα τη μειοψηφία των μαθητών σε αντίθεση με τη γενική.

Η ελληνική κοινωνία πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι δυστυχώς τα άτομα με ανώτατη εκπαίδευση παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα ανεργίας. Βάσει μελετών το 2017 οι άνεργοι με ανώτατη εκπαίδευση (συμπεριλαμβανομένων σε αυτή την κατηγορία των κατόχων μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου) σχεδόν τριπλασιάστηκαν από 94.000 σε 260.000 δηλαδή αύξηση της τάξεων του 180% περίπου. (Εκπαίδευση και αγορά εργασίας στην Ελλάδα: Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις, 2018). Σημαντικό προς αυτή την κατεύθυνση θα ήταν η δημιουργία Ι.Ε.Κ. εποπτευόμενα από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με τις αντίστοιχες ειδικότητες σχετικά με τη γεωργική παραγωγή αλλά και τη μεταποίηση προϊόντων αυτής αλλά και Ι.Ε.Κ. εποπτευόμενα από το Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής με ειδικότητες σχετικές με τη ναυσιπλοΐα όπου η χώρα μας διαθέτει μεγάλη παράδοση.

Θα έπρεπε επίσης να δίνεται η δυνατότητα στους σπουδαστές που επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (αναφερόμαστε κυρίως σε τμήματα των Τ.Ε.Ι. που έχουν συνάφεια με την ειδικότητα που παρακολουθούν), μέσω βέβαια ενός δίκαιου συστήματος επιλογής. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι με βάση το νέο σχέδιο νόμου για την ανώτατη εκπαίδευση στα Α.Ε.Ι.θα μπορούν μετά από απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, η οποία εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη της Συγκλήτου του οικείου Ιδρύματος τα Α.Ε.Ι.να διοργανώνουν διετή προγράμματα σπουδών για απόφοιτους Επαγγελματικών Λυκείων τα οποία θα οδηγούν σε διπλώματα επιπέδου 5 του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων. Στο συγκεκριμένο επίπεδο 5 εντάσσονται ήδη οι απόφοιτοι με Απολυτήριο Τεχνικού-Επαγγελματικού Λυκείου με τάξη μαθητείας, Πτυχίο Ι.Ε.Κ., Πτυχίο Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Σε αυτά τα προγράμματα θα μπορούν να φοιτούν και οι απόφοιτοι των Ι.Ε.Κ. (Σχέδιο Νόμου «Οργάνωση και λειτουργία της Ανώτατης Εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την Έρευνα και άλλες διατάξεις»).

Σημαντικό θα ήταν επίσης η ένταξη του μαθήματος του επαγγελματικού προσανατολισμού στο Δ' εξάμηνο σπουδών σε όλες τις ειδικότητες. Το συγκεκριμένο αντικείμενο πρέπει να διδάσκεται από εκπαιδευτές με ειδίκευση στον επαγγελματικό προσανατολισμό και να αποσκοπεί στην παροχή πληροφοριών στους σπουδαστές σχετικά με την αγορά εργασίας, αλλά και πιο εξειδικευμένες γνώσεις όπως η κατασκευή βιογραφικού σημειώματος, συνοδευτικής επιστολής, αλλά και τεχνικές συνέντευξης. Παράλληλα εκμεταλλεύομενοι τις διαδικτυακές υπηρεσίες που προσφέρει η πύλη του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (πιο συγκεκριμένα η Διαδικτυακή Πύλη Συμβουλευτικής Επαγγελματικού Προσανατολισμού Εφήβων και Νέων) οι σπουδαστές θα μπορούσαν να πραγματοποιήσουν τεστ επαγγελματικού προσανατολισμού on line και να κατασκευάσουν ατομικό φάκελλο δεξιοτήτων. (<https://www.eoppep.gr/teens/>). Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες αποθηκεύονται και είναι προσβάσιμες κάθε στιγμή στους σπουδαστές για μελλοντική χρήση. Τέλος χρήσιμο θα ήταν η επαφή με επαγγελματίες της ειδικότητας, η εμπειρία των οποίων είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Στα πλαίσια του νόμου 4547 "Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις" και πιο συγκεκριμένα στην ίδρυση Κέντρων Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.) τα οποία έχουν εκπαιδευτικό προσανατολισμό και μια από τις αρμοδιότητές τους είναι η παροχή υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού, θα μπορούσε να επεκταθούν οι αρμοδιότητές τους και στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση για τους αποφοίτους των Ι.Ε.Κ. (Νόμος Υπ' Αριθμ. 4547). Οι ίδιοι θα πρέπει να ενημερώνονται για τις υπάρχουσες ειδικότητες αλλά και τις προοπτικές που υπάρχουν για αυτές στην αγορά εργασίας. Η επιλογή της ειδικότητας είναι το ίδιο κομβική όσο η συμπλήρωση μηχανογραφικού για έναν υποψήφιο πανελληνίων εξετάσεων. Στο σημείο αυτό σημαντική παράμετρος θα ήταν η συνεργασία με τις τοπικές υπηρεσίες του Ο.Α.Ε.Δ. οι οποίες επιπλέον

παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες για τη διαχείριση σταδιοδρομίας, την αναζήτηση εργασίας αλλά και την επιχειρηματικότητα. Επίσης στο Δίκτυο Συμβούλων EURES του Ο.Α.Ε.Δ. έχουν τη δυνατότητα οι σπουδαστές να ενημερωθούν άμεσα για τις ευκαιρίες εργασίας που υπάρχουν σε κάποια άλλη Ευρωπαϊκή χώρα (https://www.eorpper.gr/teens/images/eorpper_syep_triptycho.pdf).

Αξίζει να αναφερθεί γενικότερα ότι όσον αφορά τη συμβουλευτική στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση που προηγείται της μεταδευτεροβάθμιας είχαμε την κατάργηση της διδασκαλίας του διδακτικού αντικειμένου του Σ.Ε.Π. (Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός) στη Γ΄ Γυμνασίου (η διδασκαλία γινόταν όλο το έτος) αλλά και στην Α΄ Λυκείου (η διδασκαλία γινόταν μόνο στο Β΄ τετράμηνο). Η μοναδική επαφή πλέον των μαθητών με τον επαγγελματικό προσανατολισμού πραγματοποιείται μέσω των προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας τα οποία είναι εθελοντικά, αναφέρονται σε ένα μέρος του μαθητικού δυναμικού και δεν πραγματοποιούνται σε όλες τις σχολικές μονάδες.

Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός στοχεύει στην παροχή υποστήριξης προς τους μαθητές κατά τα διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους, με σκοπό να συνειδητοποιήσουν τις κλίσεις τους, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να διεκδικήσουν τη συμμετοχή τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι (Ν.1566/1985). Επιπλέον προσφέρει σε αυτούς δυνατότητες συνεχούς αυτοεξέλιξης διότι τα δεδομένα αποδεικνύουν την απαίτηση για κάλυψη αυτών των αναγκών της μαθητικής κοινότητας από την ίδια τη σχολική διαδικασία (Κορφιιάτη & Μπρούζος, 2013).

Στα πλαίσια λοιπόν μιας ευρύτερης αναδιοργάνωσης κρίνεται αναγκαία πλέον η διδασκαλία του διδακτικού αντικειμένου του Σ.Ε.Π. στην Γ΄ Γυμνασίου για να ενημερώνει τους μαθητές για τους τύπους Λυκείου, στην Α΄ Λυκείου για την αντίστοιχη ενημέρωση όσον αφορά τους προσανατολισμούς στη Β΄ Λυκείου και στη Γ΄ τάξη του Γενικού Λυκείου αλλά και στην αντίστοιχη των ΕΠΑ.Λ., ώστε να ενημερώνει τους μαθητές και για την επιλογή των Ι.Ε.Κ. και γενικότερα της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Βέβαια σε κάθε περίπτωση η καλύτερη πληροφόρηση θα πρέπει να παρέχεται από τα αρμόδια Κ.Ε.Σ.Υ. τα οποία στελεχώνονται από εξειδικευμένο στον επαγγελματικό προσανατολισμό προσωπικό.

Οι εξετάσεις πιστοποίησης θα πρέπει να πραγματοποιούνται δυο φορές το χρόνο (καλύτερο χρονικό διάστημα Νοέμβριο και Απρίλιο) σε συγκεκριμένες ημερομηνίες για να δίνεται η δυνατότητα σε μεγαλύτερη μερίδα των φοιτητών συμμετοχής σε αυτές. Επίσης και στα πρότυπα του θεσμού της μαθητείας για τους αποφοίτους των ΕΠΑ.Λ. όπου και εκεί διενεργούνται εξετάσεις πιστοποίησης (για πρώτη φορά την περίοδο 2017-2018) θα μπορούσε να επεκταθεί ο θεσμός αυτός και στην πρακτική άσκηση των αποφοίτων των Ι.Ε.Κ. αναβαθμίζοντάς την.

Σημαντικό επίσης θα ήταν παράλληλα με τη φοίτηση στα ΙΕΚ οι σπουδαστές να αποκτούν πιστοποίηση σε βασικές δεξιότητες (ενδεικτικά αναφέρεται η απόδειξη γλωσσομάθειας και χρήση Η/Υ). Όσον αφορά την απόδειξη γλωσσομάθειας οι σπουδαστές θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε εξετάσεις για το Κρατικό Πιστοποιητικό Γλωσσομάθειας (Κ.Π.Γ.) οι εξετάσεις για τη λήψη του οποίου διενεργούνται δύο φορές το χρόνο. (Υπουργική Απόφαση 14420/ΚΒ/4-2-2008 Εξετάσεις - Όργανα εξετάσεων για την απόκτηση του Κρατικού Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας) παράλληλα με τη φήμη τους στο Ι.Ε.Κ. Σε σχέση με την πιστοποίηση Η/Υ και πιο συγκεκριμένα την γνώση χειρισμού στα αντικείμενα: α) επεξεργασίας κειμένων, β) υπολογιστικών φύλλων, γ) υπηρεσιών διαδικτύου με βάση το ΑΣΕΠ η πιστοποίηση για αποφοίτους Πανεπιστημιακής ή Τεχνολογικής εκπαίδευσης επιβεβαιώνεται με τίτλους σπουδών από την αναλυτική βαθμολογία των οποίων προκύπτει ότι ο υποψήφιος έχει παρακολουθήσει τέσσερα τουλάχιστον μαθήματα Πληροφορικής ή γνώσης χειρισμού Η/Υ. Στην περίπτωση των ΙΕΚ για να επιτευχθεί το ανάλογο απαιτείται αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και διδασκαλία μαθήματος σχετικά με τους Η/Υ σε κάθε εξάμηνο για όλες τις ειδικότητες.

Στην περίπτωση των σπουδαστών από την επαρχία που αναγκάζονται για χρονικό διάστημα τουλάχιστον δυο ετών να μεταβούν σε άλλη πόλη, με την αντίστοιχη οικονομική επιβάρυνση, θα

μπορούσε να διερευνηθεί η δυνατότητα να φιλοξενηθούν σε κάποια εστία στα πρότυπα των φοιτητών των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.

Σημαντικό θα ήταν η σταδιακή συγγραφή εγχειριδίων για όλες τις ειδικότητες. Σύμφωνα με το ισχύον ως τις μέρες μας πλαίσιο οι σπουδαστές των Ι.Ε.Κ. μελετούν σημειώσεις τη συγγραφή των οποίων αναλαμβάνουν οι εκπαιδευτές με βάση την ύλη που προτείνει ο οδηγός σπουδών για κάθε ειδικότητα. Η ύπαρξη εγχειριδίων, τη συγγραφή των οποίων θα αναλάβει το Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ. σε συνεργασία με τους εκπαιδευτές της κάθε ειδικότητας, εξασφαλίζει την καλύτερη προετοιμασία των υποψηφίων και τη μεγαλύτερη αξιοπιστία των εξετάσεων πιστοποίησης, διότι όλοι πλέον οι σπουδαστές πανελλαδικά θα διδάσκονται την ίδια ύλη.

Απαραίτητο στοιχείο σε κάθε αναβάθμιση θα πρέπει να είναι και η ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών και νέων επιχειρήσεων για τους αποφοίτους των Ι.Ε.Κ. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι στα ΕΠΑ.Λ. για το σχολικό έτος 2018-2019 προβλέπεται η Δημιουργία Σχεδίων Δράσης, χρηματοδοτούμενων project που θα προωθούν την καινοτομία, τη δημιουργικότητα, την επιχειρηματικότητα και θα προβάλλουν τις επιστήμες, την τεχνολογία και τον πολιτισμό (η δράση είχε εφαρμοστεί πιλοτικά σε μικρό αριθμό σχολικών μονάδων το σχολικό έτος 2017-2018). Τη δράση διαχειρίζεται και συντονίζει το «Κέντρο Διάδοσης Επιστημών - Νόησις», εποπτευόμενος φορέας του Υπουργείου Παιδείας. Στα Ι.Ε.Κ. θα μπορούσε να εποπτεύεται από το Σ.Ε.Ν. (Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων) (ΦΕΚ 3622, Τεύχος Δεύτερο).

Τέλος η πιο κομβικής σημασίας μεταρύθμιση θα ήταν η σταδιακή μετάβαση των σπουδαστών των Ι.Ε.Κ. στην αγορά εργασίας. Πολλές χώρες της ΕΕ ασχολούνται με τη μετάβαση από την εκπαίδευσή τους στον τομέα της εργασίας, ιδίως επειδή τα ποσοστά ανεργίας και ειδικότερα τα ποσοστά ανεργίας των νέων άρχισαν να αυξάνονται. Ο όρος "μετάβαση" αφορά τους διάφορους τρόπους με τους οποίους συνδέεται το εκπαιδευτικό σύστημα με την αγορά εργασίας. Οι χώρες, όπως η Γερμανία, έχουν δημιουργήσει μια ισχυρή σχέση μεταξύ του εκπαιδευτικού συστήματος και της αγοράς εργασίας, κυρίως επειδή υπάρχουν πολλές επαγγελματικές οδοί και επιλογές που οι μαθητές μπορούν να ακολουθήσουν για να έχουν μια φυσιολογική μετάβαση (McKenzie, 2008).

Στα πρότυπα αυτά η Ελλάδα οφείλει να αξιοποιήσει το θεσμό της μαθητείας, ενισχύοντας τις επιχειρήσεις που απορροφούν τους νέους που απασχολούνται σε αυτές μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων (π.χ. ΕΣΠΑ). Προς αυτή την κατεύθυνση τα πρώτα βήματα ήδη πραγματοποιούνται με την εκπόνηση από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) σχεδίου επιμόρφωσης το οποίο θα περιλαμβάνει την επιλογή εκπαιδευτικών ΕΠΑ.Λ. και εκπαιδευτών Δ.Ι.Ε.Κ., οι οποίοι θα επιμορφωθούν σε θέματα μαθητείας. Στόχος της πράξης είναι η ενίσχυση και η αποτελεσματική υλοποίηση του θεσμού της μαθητείας (<http://www.iep.edu.gr/el/component/k2/508-prosklisi-01-mis-93949-neo>)

7. Συμπεράσματα

Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση απασχολεί ένα μεγάλο μέρος σπουδαστών κάθε χρόνο, αλλά και παράλληλα προσφέρει δυνατότητες επαγγελματικής αποκατάστασης σε χιλιάδες σπουδαστές που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς και πιστοποιημένα την κατάρτισή τους. Επίσης στα Ι.Ε.Κ. απασχολούνται κάθε χρόνο ως ωρομίσθιοι καθηγητές πτυχιούχοι υψηλών ακαδημαϊκών προσόντων προσφέροντας κατάρτιση αντίστοιχου επιπέδου. Μια ενδεχόμενη αναβάθμισή της θα βελτίωνε την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, δημιουργώντας αποφοίτους ικανούς να ανταπεξέλθουν στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας στον Ελληνικό και όχι μόνο χώρο. Απαιτείται βέβαια έρευνα σε βάθος χρόνου στην οποία θα συμμετέχουν αρμόδιοι από το Υπουργείο Παιδείας και το Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ., διευθυντές, υποδιευθυντές, εκπαιδευτές αλλά και σπουδαστές των Ι.Ε.Κ., σύμβουλοι επαγγελματικού προσανατολισμού και αρμόδιοι από παραγωγικούς φορείς με σκοπό την πληρέστερη αναμόρφωσή της.

Βιβλιογραφία

- CEDEFOP (2014). *Vocational education and training in Greece, Short description*. European Centre for the Development of Vocational Training. Available on <http://www.cedefop.europa.eu/el/publications-and-resources/publications/4130>, accessed on 13/03/2018.
- Hanushek, E. A., Lavy, V., & Hitomi, K. (2008). Do Students Care about School Quality? Determinants of Dropout Behavior in Developing Countries. *Journal of Human Capital*, 2(1), 69–105
- McKenzie, P. (1998). The transition from education to work in Australia compared to selected OECD countries, *Sixth International Conference on Post-compulsory Education and Training*. available on http://works.bepress.com/phil_mckenzie/36/
- Needs Analysis for Greece, (2015), *NET not NEET*, Hellenic Republic, Ministry of Culture, Education And Religious Affairs. Available at http://thes.pde.sch.gr/jn/eu_progs/nnn/NNN_Need%20Analysis%20Report_GR2.pdf, accessed on 10/06/2018.
- Patiniotis, N., & Stavroulakis, D. (1997). The development of vocational education policy in Greece: a critical approach. *Journal of European Industrial Training*, 21(6/7), 192–202
- Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (2018). *Εκθεση Ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης 2017*.
- Εκπαίδευση και αγορά εργασίας στην Ελλάδα (2018). *Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις*. Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών.
- Ιωαννίδου, Α., & Σταύρου, Σ. (2013). *Προοπτικές μεταρρύθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα*.
- Κορφιάτη, Α., & Μπρούζος, Α. (2013). *Αντιλήψεις Ελλήνων μαθητών Γυμνασίου για την αναγκαιότητα επαναπροσδιορισμού του ρόλου και της λειτουργίας του σύγχρονου ελληνικού σχολείου. Επιθεώρηση Συμβουλευτικής - Προσανατολισμού*, 101.
- Οδηγός Σπουδών Ειδικότητας: Τεχνικός Φαρμάκων, Καλλυντικών και Παρεμφερών Προϊόντων Γενική Γραμματεία Δια βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς.
- Οργάνωση και λειτουργία Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης και Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και άλλες διατάξεις.
- Π.Δ. 231/29-7-98.
- Προκήρυξη Ειδικοτήτων για την Πρόσληψη Ωρομίσθιου Εκπαιδευτικού Προσωπικού στα Ι.Ε.Κ του Ο.Α.Ε.Δ 2017-2018.
- Προκήρυξη Εισαγωγής καταρτιζομένων στα Ι.Ε.Κ. του Υπουργείου Τουρισμού για το έτος κατάρτισης 2018-2019.
- Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν την οργάνωση, τη λειτουργία, το προσωπικό καθώς και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια που αφορά τα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.Ι.Ε.Κ) του Ν. 4186/2013, αρμοδιότητας Υπουργείου Υγείας.
- Σχέδιο Νόμου: Οργάνωση και λειτουργία της Ανώτατης Εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την Έρευνα και άλλες διατάξεις 2018-2019.
- Υπουργική Απόφαση 14420/ΚΒ/4-2-2008. Εξετάσεις - Όργανα εξετάσεων για την απόκτηση του Κρατικού Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας.
- Νόμος Υπ' Αριθμ. 4115.
- Νόμος Υπ' Αριθμ. 4547. Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.
- ΦΕΚ 3622. (2018) Τεύχος Δεύτερο,
<http://www.iep.edu.gr/el/component/k2/508-prosklisi-01-mis-93949-neo> στις 14/09/2018
http://www.moec.gov.cy/mtee/mieek_genikes_plirofories.html στις 20/08/2018
<https://www.eoppep.gr/teens/> στις 05/09/2018
https://www.eoppep.gr/teens/images/eoppep_syep_triptyxo.pdf στις 01/09/2018